

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת אחרי מות

א. קדושת לוי.

פרק טז, פסוק א' :

ונראה, דהנה כשאדם עובד את ה' מרגיש
תענוג גדול, כי בעבודתו משמח את
הבורא ברוך הוא כמאמר החכם (משלי י, א)
'בן חכם ישמח אב', ובא שמחה ותענוג
לכל העולמות, ומכריזין בכל העולמות
הבו יקר לדיוקנא דעביד רעותא דמראת,
ואין לך תענוג גדול ושמחה וחדוה יותר
מזה. אכן אין זה עיקר העבודה, כי זהו
על מנת לקבל פרס, והרמב"ם בהלכות
תשובה (פ"י הלכה ד-ה) קראו שלא לשמה;
אמנם עיקר העבודה את ה' אלהינו הוא
'בגין דאיהו רב ושלטי' (וזה"ק ח"א יא, ב);
והוא נותן חיות בכל העולמות ובכל
הנשמות. ולכן נראה לבאר על מה שהקשו
כל המפרשים למה לא נאמר בתורה שכל
עולם הבא, כי הנה כל שכל העולם הבא
אינו מפורש כלל בתורת משה, רק בדברי
חכמינו אשר המה כנים ואמיתים, כגון
תענוג של ליתן (כ"ב עד, ב - עה, א), אשר
בתוכו צדיקים ישתעשעו עם נשמת כל
הצדיקים,

ועתה נבאר דעת שתויי יין נכנסו, וכי איך
יעלה על דעת קדושי עליונים
שיכנסו שתויי יין, ובפרט שהוא אחר
אזהרה. ונראה, כי לעיל בפרשת שמיני
כתוב בפסוק (ט, ו) זה הדבר אשר צוה ה'
לעשות וירא אליכם כבוד ה', ולכאורה
הוא שפת יתר זה הפסוק. ורש"י ז"ל פירש
בפסוק (שם כג) 'ויצאו ויברכו את העם,
לפי שכל שבעת ימים שהעמיד משה את
המשכן ושימש לא שרתה בו שכינה, והיו
ישראל נכלמים, ואמרו למשה כל הטורח
שטרחנו כדי שתשרה שכינה בינינו
שיתכפר לנו מעשה העגל, אמר להם משה
זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם
כבוד ה', אהרן אחי כדאי וחשוב ממני,
שעל ידי קרבנותיו תשרה שכינה בכם,
ותדעו שעל פי הדבור אהרן נכנס ומשמש
בכהונה גדולה. והנה לא נרמז בפסוק
דרוש של רש"י.

אלא

1. פרשנו - כמו הרבה פרשנים - אחכה מה היה חטאם fe בני אהרון ולא אמין
את האמה fe תווי יין, למה?
2. כמה היה אהרון גדול ממה כאן?
3. מה: "אין זה עיקר הצבודה" ולאמה?
4. מהי עיקר הצבודה לפי דעת פרשנו?
5. איך לפי כל זה מתפרש פסוקנו?

ב. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב זלצר.

פרק טז, פסוקים כט, ל':

"והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש... כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו"
(ויקרא ט"ז, כ"ט ל')

מדוע תוקעים בשופר במוצאי יום הכיפורים?

ביום הכפורים יוצאת הנשמה לחירות. חירות מן החטא. היציאה לחרות מסומלת בתקיעת שופר שכן ביובל היו תוקעים בשופר ומכריזים בכך על יציאת העבדים לחרות. ולכן גם במוצאי יום הכפורים תוקעים בשופר כדי לבטא את תקותנו שאכן יצאנו לחירות רוחנית ואין אנו נתונים יותר לעבדות היצר. רעיון זה המסביר יפה את מנהג תקיעת השופר במוצאי יום הכפורים כותב המהר"ל. וכך הם דבריו:

התקיעה היא (בדרך כלל) על היציאה לחירות כמו שהיה (ה)תקיעה ביום הכפורים ביובל, וכך כאשר הנשמה יוצאת לחרות מן החטא (-מהעבדות ליצר) תוקעים במוצאי יום הכפורים (שאז) הנשמה חוזרת להיות בת חורין מן החטא. (בסוף הספר באר הגולה דרוש לשבת שובה ע' פ"ה)

וכבר אמר ר' יהודה הלוי בשירו "עבדי הזמן":

עבדי הזמן, עבדי עבדים הם עבד ה' הוא לבדו חפשי
על כן בבקש כל אנש חלקו חלקי ה' אמרה נפשי.

ni/ke

1. מה קורה ביום הכיפור?
2. מה מסמלת תקיעת השופר?
3. כרשן כרשנו מיא את שירו fe כ' יהודה הלוי, איך זה קשור לצנינו?

* * *

ג. רש"י הירש.

פרק טז פסוק ל': לפני ה' תטהרו

מאבק החברה. הטבע והחברה מתקוממים כנגדנו; ורק הכפרה שתושג לפני ה' תחזיר לנו את הכוח והברכה — בטבע ובחברה. כנגד זה העינוי מבטא הודאה, המקבילה לטהרה: התמסרנו לגירויים של חיי ההנאה, שניתנו לנו רק לצורך עבודת ה'. כך אבדה הטהרה מקיומנו הגופני, ונשתעבדנו לכבלי החושניות הגופנית; וכך קיפחנו את היסוד של קיום הראוי לאדם. לפני ה' תטהרו: רק לפני ה', שהוא מקור כל החירות, ניגאל מכבלי החושניות, ונקום לתחייה של טהרה מחודשת.

וכך אומר ר' עקיבא על הפסוק הזה: "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין! מי מטהר אתכם: אביכם שבשמים! שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ואומר: מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל" (יומא פה ע"ב).

במקביל לשתי בחינות אלה נצטוונו על איסור מלאכה ועל מצוות עינוי. גם בשבת אנחנו שובתים מכל מלאכה; להתודע ולהתגלות, שזכות שליטתנו בעולם שמסביבנו לא באה מכוח עצמנו. וכעין זה גם איסור מלאכה ביום הכיפורים: הוא מבטא, שקיפחנו את זכותנו כאדם, — לשלוט בעולם שמסביבנו. וכעין זה גם מצוות עינוי הסמוכה לו; היא מבטאת, שקיפחנו את זכותנו כנברא, — לקיים את נפשותינו באכילה ושתייה; ואלמלא ההתערבות של חסד ה' היה עלינו לחדול מלחיות ומלהיות. איסור מלאכה מבטא הודאה, המקבילה לכפרה: חטאנו כלפי העולם; ניצלנו לרעה את עמדת כוחנו כלפי הטבע וכלפי החברה (ל"ח מלאכות והוצאה — ראה פי' שמות עמ' תס"ח-טז). כך ניטלה מידינו השליטה בארץ, שהבורא שת לרגלי האדם; וכך קיפחנו את הברכה שהובטחה עלידי מלך האדם — לכל השואף ביושר במסגרת

1. פרשנו מוצא מצוות יום הכיפורים שני נוסאים בהם קיבתנו את זכותנו, מה הם ומה ההבדל ביניהם?
2. מה מטא איסור המלאכה?
3. לצומתו מה מטא הצינוי?
4. למה דוקא: "לפני ה' תטהרו"?
5. מה מחדש ר' עקיבא בפירושו את הפסוק המוצא?

כי נפש הבשר בדם היא וגו': עד כי נפש כל בשר דמו היא וגו':

ד. מלאכת מחשבת.
פרק יז' פסוק יא':

צריך עיון ודיוק היטב בדרוש הדם הלזה וטעמי הכתוב לאוסרו. יש סתירה גמורה ביניהם. בראשון כתוב כי נפש הבשר בדם היא יראה שאין לאכלו מן הטעם שהנפש היא בדם עד שהדם מקום לנפש. ואחר זה נחם ונתן טעם אחר כי הדם הוא בנפש יכפר עד שהנפש מקום לדם? ועוד כתוב בללם וצדמות כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא קיים עוד הדבר שהדבר מושבו בנפש אלא שהוסף נפש כל בשר כאלו ירצה לערב הנפש עם הדם והדם עם הנפש. ושוב כתב כי נפש כל בשר דמו היא משמע כי הדם הנפש ואינה עוד מעורבת עמו ואינה מקומו ולא זה מקום לזו? ראוי לעמוד על הדבר בהשכלה ובחקירה רבה. עוד יש לדקדק על אמרו על בן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכס לא תאכל דם והגר הגר בתוככם לא יאכל דם מדוע לא קילב בלשונו ולא עירב את זה בזה לאמר כל נפש מכס ומן הגר הגר בתוככם לא יאכל דם אלא הפרידים בשני דבורים? ובני ישראל כתב כל נפש מכס ובגר הגר לא תאכל דם נפש? אולם כשר [הדבר שנאמר] טעם איסור הדם להיותו מוליד בנפש אכזריות מטעם שנאסרו הבהמות הטמאות והשקלים. וישראל כי לא נסו לאכלו יהיו רחמים. לא בן שאר האומות והגר הגר שנשפחו על בית יעקב כי המה לשעבר כבר אכלוהו ורוחם הרה עמל וילד אכזרי בדומה לו עד שנפסח קנתה איכות הרע ההוא ואע"פ שלא יאכלוהו מכאן ואילך מ"מ כבר רוחם מעורב ורעה תמלא בו. וידוע כי רוח כל חי (ב) רלוני העלמים הדקים וחמים המניעים ישתרגו בדם והדם מתפשט צורידים שבכל הגוף יגיעו ויחיינו ויניעו כל תנועותיו. וזה אמת ויציב בכל בעל חי. ועל בן האורות המתרגשות ובאות לעיניו יפעלו ברוחות שבים וינעטו והרוחות יגיעו הדם והדם האבר וחלק הבעל חי לעשות כרצו איש ואיש לדמיון הנשואים יעברו לפיו. אמנם באדם על כל אלה תלמדנו האמונה שניתנה בו נשמה רוחנית (ג) היא תפעול בשכל פעולות הנשואים והעירות. ועם כל זה האורות החילוניות יגיעו באיזה פעם האדם ג"כ כאשר השכל לא יפעול או בשביל היוטו עסוק בדבר אחר או לפי שנקבעד אל החומר לרוב פחיתותו ולרוע סדר השכלתו. אבל בשכל טוב ואיש לא יתור אחרי לבבו ואחרי עיניו אלא אחרי נפשו ורוחו לא ילמדך להתנועע מכח תורת הנשואים החילוניים. ונפשו לא תשאל תנועתה מן הדם ומהעלמים החיים שבו. אדרבה היא תעזור לו להתנועע כי היא הנותנת השכל במרומים יגיע כל תנועות האדם בטעם ורזון מה שלא ידענו בבעל חי שאינו מדבר. אם בן באדם ראוי לומר שהדם הוא בנפשו וכיון שהנפש תגיעו וכאלו היא מקום לו. ובשאר בעלי חיים הדם הוא מקום לנפש באשר הדם יגיע אותם כאמור. על פי הדברים האלה יפה פירש הכתוב כי נפש הבשר בדם היא ירצה נפש כל חי מן הבהמה ומן העוף היא מקבלת הנועה מן הדם והדם מושבה. ואני נתתיו על המזבח לכפר על נפשותיכם הרוחניות אשר בהנה הדם הוא בנפש והנפש האלהית שבים היא מקום ותנועה הדם. על בן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכס לא תאכל דם ושאין בכל נפשותיכם איכות הרע שבים. אולם בגר הגר שאי אפשר שלא קנה בנפשו הרוע ההוא שכבר אכל ממנו. לפחות לא יאכל דם מכאן ואילך שלא יוסיף הרוע על הנשמה לכן לא אמר בו כל נפש שכבר נפש הגר נתלכלכה בדם בהיותה בגיורתה אלא שלא האכלנו מכאן ולהבא. ועוד הוסיף כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא להגיד לנו טעם האיסור אשר עד הנה לא נאמר והוא שהדם מוליד רוע איכות ברוח ובנפש החי. כי אמנם נפש כל בשר דמו בנפשו הוא באופן שיתערב הדם בנפש ויתהפך לאכזר יעניס כמוהו. לכן אמרתי לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו כי נפש כל בשר דמו היא כלומר (ד) נפש כל בשר ורוחו וטבעו יהיו כאשר יהיה הדם בדמוהו בללמו ותקנה איכות כאיכותו לבלע ולהשחית:

1. מהי הסתירה לכאורה שפרשנו מלה כאן?
2. מהי סיבת ההפרדה בין בני ישראל לבין הארמים?
3. איך פרשנו מבין את הקשר בין נפש האדם ובין הדם?
4. כמה רוצה איסור זה להצילנו מן המצב הנמצא אצל האומות האכזריות?
הדמ?
5. התוכף לנסות להסביר מה הסיבה הצמוקה על דחיה כל כך מוחלפת על אכילת דם?

